

**Wakita ga Pol ya àbikioru ana
ndam Koreŋ ye cɥ ni
Ere ye ti mɔ̀dɔ̀mki ka wakita ga
Pol ya àbikioru ana ndam
Koreŋ ye cɥ ni**

Maslaŋa ya ti àbaki wakita hini ni ti àdafa slimi gayan a : àbaki ti Pol, zal asak ga Yezu ni (1.1 ; 10.1). Àbaki ti ka sarta ya ti nan e Mesedawen, awayay akoru ka had Eseyi ni (2.13 ; 7.5 ; Tɥwi 20.1-3). Àbiki ti ana ndam ga Yezu ya a Koreŋ ni ciliŋ do, àbiki ti ana ndam ga Yezu ya ka had Eseyi ni dek daya (1.1 ; Koreŋ ti kɛsa gɔ̀dakani ga had Eseyi).

Àbaki ti adaba ndam Eseyi ndahan tɔ̀dɔ̀m Pol àgosa tay a : àdɔ̀m awayay moroni afa gatay sak cɥ, mɛk àmbatkaba majalay ahàr gayan a (1.15-16). A wakita hini bu ni ti Pol àhəŋgrifəŋ kà ma gatay ni ana tay : àdɔ̀m nan zal asak ga Yezu, nahkay ti agray tɥwi akada ge Melefit ya awayay ni, do ni ti akada ga ndam ga duniya ya tawayay ni do (1-7). Ndam ga Yezu ya tagray ere ye ti Melefit awayay ni ti tebesey macakay daliya tata ; kè eri ge mis ga duniya ti tɛsli arana do, ay ku tamal nahkay nəŋgu ni maslaŋa ya ti agray ere ye ti Melefit awayay ni ti amɔ̀rvu dal-dal àna njɔ̀da ge Melefit ya àvi ni.

Pol àhi ana ndam Eseyi tɛslamalavu lala ti tɛndiveriŋ majam siŋgu ga mɔ̀jənanay ndam ga Yezu ya a Zerɥzalem ni, (8-9). Èndeveriŋ wakita gayan, àdɔ̀m amoru afa gatay eɛɛɛɛɛɛ, àdɔ̀m si tɛmbatkaba

majalay ahàr gatay na, tâslamalavu kwa : tamal tâslamalavu do ni ti amatraḅ tay, adaba naṅ zal asak ga Yezu edeḍiṅ. Adafaki naṅ zal asak ga Yezu edeḍiṅ ti macakay daliya gayan̄ ya àcakay ni (10–12).

A wakita hini bu ḍek Pol àḍəm tamal ndam ga Yezu tàbi àna njəḍa bi ti tâmər̄vu, adaba gedebi gatay gatayani ni avi divi ana Yezu ga məvi njəḍa gayan̄ ana tay (12.10). Yezu àhi ana ku way way do : « Sulum goro ya nəgruk ni ti eslæk, adaba ka ya ti mis naṅ àbu gedebeni ni ti, ere ye ti agray ni ḍek agray ti àna njəḍa goro ciliṅ » (12.9).

Sa ga Pol

¹ Nu Pol Melefit adaba nu a, nu zal asak ga Yezu *Krist. Leli ata wur ga mən̄ geli Timote məbiki wakita hini ana ndam ge Melefit ya *təcakalavu a Korej ni, akaba ana ndam ge Melefit ḍek, nday ya ti tàbu a kəsa gərgərani bu ka haḍ Eseyi ni.

² Bən̄ geli Melefit nday ata Bay geli Yezu Krist tḅgri sulum gatay ana kəli, tḅgray ti *kənjəhadumkabu àna sulumani ti.

Melefit naṅ àbu avi njəḍa ana ndam ya ti tàbu tagray daliya ni

³ Məzləbum Melefit Bən̄ ga Bay geli Yezu *Krist ; kəlavad məsi cicihi adaba naṅ Bən̄ geli, njəḍa day avi ana leli kəlavad adaba naṅ Melefit geli.

⁴ Ka sarta ya ti məbu magray daliya lu ni ti avi njəḍa ana leli. Agray nahkay ti, ti leli day məvi njəḍa ana mis ndahaṅ ya tagray daliya gərgərani ni ḍek bilegeni. Njəḍa gani nani ya ti məvi ana tay ni ti njəḍa ge Melefit ya àvi ana leli ni.

⁵ Nədəm nahəma, Krist àgra daliya dal-dal, leli day magray daliya ti adaba leli ndam gayan. Ay ku tamal magray daliya nahkay nəngu ni, Melefit avi njəda ana leli dal-dal adaba leli ndam ge Krist.

⁶ Ka ya ti təgri daliya ana leli nahəma, mawayay ti kəngətum njəda àna naŋ, ti Melefit mähəngay kəli. Ka ya ti Melefit avi njəda ana leli nahəma, mawayay ti lekələm day kəngətum njəda gani ; nahkay ekisləmki mebesey daliya akada geli ya ti mebesey ni.

⁷ Məsəra Melefit àmbrəŋ məgri sulum gayan ana kəli do ; nahkay məsəra ku tamal kəgrum daliya akada geli ni nəngu ni, aməvi njəda ana kəli akada ya ti avi ana leli ni daya.

⁸ Bəza ga mmawa, mawayay ti kəsərumki lala : ndam ga had Azi təgria daliya ana leli a dal-dal əsabay. Daliya gani ya məgray ni àtam njəda geli, mədəm amatamaba àna sifa do.

⁹ Nahkay məhi ana ahər atara tabazl leli. Zlam nday nani àgrakivu ke leli ti, ti məfəki ahər ka njəda geli geleni ba, məfəki ahər ti ka njəda ge Melefit, adaba Melefit ti ahəngaraba mis e kisim ba.

¹⁰ Ahəngafəŋa leli kə kisim gani nana ti naŋ. Aməhəlababa leli e kisim ba keti. Məfəki ahər geli ka naŋ, məsəra aməhəlababa leli a daliya ndahan ba keti.

¹¹ Lekələm day akəjənumki leli àna mahəngali Melefit ana leli. Mis kay atahəngala naŋ a ti emici-iki ana tay, aməgri sulum gayan ana leli. Nahkay ti mis kay atəgri səsə daya.

Pol àmbata ahər a

¹² Zlam geli ya məmərɤu àna naŋ ni ti nihi : məsəra a məbərɤu geli ba, manjəhad geli akaba mis ti manjəhad ge jiri àna hud bəlaŋ. Mənjəhad akaba mis dek ti nahkay, ay akaba kəli ti manjəhad geli ni àtam geli ya mənjəhad akaba mis ndahaŋ ni. Məgray nahkay ti, Melefit àwayay : məgray ti àna sulum gayan ciliŋ, do ni ti àna məsər zlam ge mis do.

¹³ Nahkay məbiki ana kəli a wakita geli ni bu ni ti ere ye ti kəbum kejeŋgəm, kəbum kicəm ni ciliŋ, do ni ti ma ndahaŋ do. Ma hini ya ti nəhi ana kəli ni ti nawayay ti kicəmaba lala.

¹⁴ Nihi ti kicəma 6al, ay ti ekicəmaba lala : kisləmki məmərɤani azuhva leli akada geli ya aməmərɤu azuhva kəli ka fat ya ti Bay geli Yezu eminjia ni.

¹⁵⁻¹⁶ Adaba nəsəra zlam nana nahkay ti, akal wudaka nakoru e Mesedəweŋ nahəma, nəwaya morona afa gekəli a day, mək anasləkabiya eslina ti nəwaya maŋgana afa gekəli a. Nahkay ti akal nəjənakia kəli a sak cə, lekələm day akal kəjənumkia nu a, kəvumua zlam ga moroni ka had *Zude a.

¹⁷ Ka ya ti nəhi ana kəli anoru ni ti, nədəm ma masakani aw ? Zlam ya ti nədəm nagraŋ ni ti nəjalaki ahər akada ge mis ya təfəki ahər ke Melefit do ni aw ? Afa gatay ti « Iy » ahkay do ni « Aha » ti zlam bəlaŋani.

¹⁸ Melefit ti naŋ jireni. Ere ye ti nəhi ana kəli kə meleher gayan ni jiri daya. Tamal nədəma « Iy » ti, ba iy gani. Tamal nədəma « Aha » day, ba aha gani.

¹⁹ Nədəm nahkay ti adaba Bay ya ti nu, Silas akaba Timote mədəmki ma, məhi ana kəli ni ti naŋ

Wur ge Melefit, Yezu *Krist. Naɲ ti àdɔma « Iy » ti àdɔm « Aha » va do. Kwa ka mɔnjɔki gani naɲ « Iy, »

²⁰ adaba ere ye ti Melefit àdɔm amagray ni dek ti àdɔm « Iy, » àgra àndava ti azuhva Yezu Krist. Nahkay azuhva naɲ day leli mazlɔbay Melefit, mɔdɔm : « Iy, Melefit naɲ jireni. »

²¹ Bay ya ti avi njɔda ana leli ti mɔmbrɔɲ divi ge Krist ba ni ti Melefit. Avi njɔda ana kɔli ti kɔmbrɔɲum divi ge Krist ba ni ti Melefit gani. Bay ya ti adaba leli ga mɔgri tɔwi a ni ti naɲ gani bɔlanani ni.

²² Àvi Mɔsuf gayan ana leli, àniviya a mɔbɔruv bu ana leli ni ti naɲ ; nahkay mɔsɔra leli ndam gayan eɔeɔɔɲ ; ere ye ti àgray ni adafaki ti amɔvi zlam ya ti àdɔm amɔvi ana leli ni dek daya.

²³ Nu naɲgoru afa gekɔli a Korenɔ do ni ti adaba nàwayay mɔgrikivu daliya ana kɔli do. Tamal ma goro hini ya nɔdɔm ni jiri do ni ti Melefit mɔkɔda nu a !

²⁴ Nɔdɔm nahkay ti màwayay mɔgurki kɔli ka mɔfɔki ahàr gekɔli ka Yezu do. Lekɔlɔm kɔbum kɔfumki ahàr lala, kɔmbrɔɲum do. Leli magrak-abu tɔwi akaba kɔli ti, mawayay ti kɔmɔrumvu sawan.

2

¹ Nahkay nàwayay mɔɲgoni afa gekɔli do ni ti, adaba nàwayay ti nɔhikivu zlam ana kɔli ga mɔhɔli ahàr ana kɔli va do.

² Tamal nɔhia ma ya ti ahɔli ahàr ana kɔli na ti way amɔmɔru mɔbɔruv way ? Maslanɔ àbi, adaba lekɔlɔm ya ti akal kɔmɔrumu mɔbɔruv ni pakama goro ahɔli ahàr ana kɔli.

³ Nàbiki wakita gani nani ana kùli, nàṅgoru afa gekùli ndo ni ti azuhva nani. Adaba tamal nàṅgoya afa gekùli a, enipia kùli a ahàr naṅ àbu ahèli ana kùli ti nu day ahàr aməhəlu. Ay ndam ya ti akal təmərù məbərùv ni ti lekùlùm sawaṅ do aw ? Nəsəra lekùlùm ti, tamal nəbu nəmərùv ti lekùlùm day kəmərùmvu.

⁴ Ka ya ti nàbiki wakita ana kùli ni ti ma gani àhəlua ahàr a dal-dal, yam tuway goro tekeḍi àdəgaya. Nàbiki pakama gani ana kùli ti ga məhəli ahàr ana kùli do, nawayay ti kəsərùm nu ti nəbu nawayay kùli dal-dal.

Maslaṅa nahaṅ àgudar zlam a, Pol àdəm tàmberfəṅa

⁵ Maslaṅa nahaṅ àgudara zlam a. Zlam gayaṅ ya ti àgudar ni ahèli ahàr ana mis ; ay nu ti àhəlu ahàr do, ahèli ahàr ti ana kùli dek sawaṅ. Tamal nədəm lekùlùm dek ti bi nədəma àsabəy, hojo nədəm àhəlia ahàr ana mis a dal-dal e kidiṅ gekùli ba.

⁶ Mis kay e kidiṅ gekùli bu tàtraḅa maslaṅa gani nana, ay ti èslia nahkay.

⁷ Nihi ti ahàr àdəm kəmberəṅumfəṅa zlam gayaṅ ya àgudar na, kəvumi njeḍa sawaṅ. Tamal kəgrumi nahkay do ni ti zlam ya kəgrumi ni aməhəlikivu ahàr, emijiṅ naṅ.

⁸ Nahkay nahəṅgalay kùli, grumi zlam ya ti adəfiki ti kəbum kawayum naṅ ni.

⁹ Nàbiki ma gani ana kùli ni ti adaba nawayay nəsər akəgəsùmuki ma goro ni dek tək akəgəsùmuki do waw.

¹⁰ Tamal lekùlùm kəbum kəmberəṅumfəṅa zlam magudarani kè mis a ti nu day nəmbərəfəṅa zlam

magudarani ga maslaŋa gani nana. Nahkay tamal maslaŋa gani àgudarua zlam a nən̄gu ni nəmbərfəŋa àndava. Nəmbərfəŋa ti azuhva kəli, adaba leli dek kè meleher ge *Krist.

¹¹ Nəgray nahkay ti, nawayay ti *Seteni àgosay leli ba. Adaba ere ye ti awayay agri ana leli ni ti məsəra lala.

Meyefiŋ kà ndam ezir geli azuhva Krist

¹² Nìcik, nòru a Truwas ga məhi *Ma Məweni Sulumani àki ke *Krist ana mis eslini. Nòru nìnjəa ti Bay geli àvua divi ga məhi ma gana ana tay a lala.

¹³ Ay ti ahàr àhəlua adaba nədi ahàr ana wur ga məŋ geli Tit ndo, nahkay nəsəkə eslina, nòru e Mesedəweŋ.

¹⁴ Ay si məzləbum Melefit kwa adaba àgray ti leli ana məmərani akada ndam ya tēyefiŋa kà ndam ezir gatay a, tasləkabiya tara a magam a ni. Agray nahkay kəlavad adaba leli məbu akaba Krist akada mis bəlaŋ. Leli mədəfiki Krist ana mis ku eley eley do dek ; pakama geli ya mədəmki ke Krist ni akada ga zlam ya ti tazəbay, azək gani ezi àcər ni.

¹⁵ Zlam gani ye ezi àcər, àbəlafəŋ kè Melefit ni ti leli, leli ya ti məbu akaba Krist akada mis bəlaŋ ni. Mizifiŋ kà ndam ya ti Melefit naŋ əbu ahəŋgay tay ni akaba kà ndam ya ti tijji ni.

¹⁶ Mis ndahaŋ ti mizifiŋ kà tay àcər dal-dal, təŋgət *sifa ya àndav dəy-dəy do ni àna naŋ. Mis ndahaŋ ni ti ni mizifiŋ kà tay kisik-kisik, təmət àna naŋ. Ay təwi gani nani dek ti way esliki magrani tata way ?

¹⁷ Ku tamal nahkay nən̄gu ni, leli məbu məgri təwi ana Melefit. Mis ndahaŋ təhi ma ge Melefit

ana mis ti tângət siŋgu àna naŋ, ay leli ti màgray akada gatay ni do. Leli mæhi ma ge Melefit ana mis ti, Melefit àslər leli, mæhi ana tay kè meleher gayaŋ àna hud bəlaŋ, adaba leli məbu akaba Krist akada mis bəlaŋ.

3

Məwəlvani məweni

¹ Nədəm nahkay ti, kəhumi ana ahər leli magray zlabay keti aw ? Kawayum ti mis təbiki wakita ana kəli ti kəsərum leli ndam *asak ga Yezu ededīŋ ededīŋeni aw ? Tək day ti kawayum mīhindifīŋa wakita kə kəli ga maŋgazliani ana mis ndahaŋ a waw ? Ku tamal mis ndahaŋ təbu tagray nahkay nəŋgu ni, leli ti məwayay magrani nahkay do.

² Lekələm ti kala wakita geli ; kala məbəkiani a məbəruf geli bu, adaba məbu majalaki ahər ke kəli kələvad. Mis dək təsəra lekələm kəgəsəmkabu *Krist ti azuhva leli.

³ Nahkay mis dək təsəra lekələm kala wakita ge Krist ya əbəki ti məzikaboru ana mis ndahaŋ ni. Wakita gani nani məbəkiani àna zlam do, məbəkiani ti àna *Məsuf ge Melefit Bay ga sifa ni. Wakita gani nani məbəkiani ka akur magaslani do, kala məbəkiani a məbəruf ge mis bu.

⁴ Mədəm nahkay ti adaba məsəra Melefit aslər leli ededīŋ ; məsər nahkay ti adaba məfəkia ahər ke Melefit azuhva Krist a.

⁵ Ay məsəra mīsliki magray təwi gani nani àna nədəda geli geleni do ; magray ti si àna nədəda ge Melefit kwa.

⁶ Avi nədəda ana leli ga mæhi ma àki ka məwəlvani məweni ana mis ni ti naŋ. Məwəlvani məweni

nani ti t`ab`eki m`ab`ekiani do, nani t`awi ga M`asuf ge Melefit. Ndam ya ti t`ag`askabu m`aw`elvani ya ahaslani m`ab`ekiani ni ti at`em`et, ay ndam ya ti t`ag`askabu m`aw`elvani ga M`asuf ge Melefit ni ti at`e`ng`et *sifa ya `andav` day-day do ni.

⁷ Ahaslani ti Melefit `ab`ekia ma gayan` ka akur magaslana. Ka ya ti `ab`eki ni ti mis t`ipia masladani gayan` a ; ku eri ge M`uwiz day `aslada. Masladani nani `ap`es ndo, ay ndam \*Izireyel t`isliki mam`enjal`en`ani ana eri gayan` ni ndo simiteni. Nahkay m`aw`elvani ya ahaslani ni ti ku tamal mis t`em`et `ana nan` n`e`ngu ni, nani zlam g`e`d`akani, asladay.

⁸ Tamal nahkay ti m`aw`elvani m`aweni ya M`asuf ge Melefit agray t`awi `ana nan` ni ti zlam g`e`d`akani asladay dal-dal `atam` m`aw`elvani ya ahaslani ni simiteni do aw ?

⁹ M`aw`elvani ya ahaslani ni ti zlam g`e`d`akani asladay, Melefit ag`es mis `ana nan` `ana seriya ; tamal nahkay ti m`aw`elvani m`aweni ya ti Melefit avi jiri ana mis `ana nan` ni ti zlam g`e`d`akani asladay dal-dal `atam` nani simiteni do aw ?

¹⁰ Nahkay m`aw`elvani ya ti `asladay` ahaslani ni ti kala `asladay` va do, adaba masladani ga m`aw`elvani m`aweni ni asladay dal-dal `atam` nani simiteni.

¹¹ M`aw`elvani ya ti `ap`es do ni ti zlam g`e`d`akani, asladay ; tamal nahkay ti m`aw`elvani ya ti `abu` kan`gay-kan`gayani ni ti zlam g`e`d`akani asladay dal-dal `atam` nani simiteni do aw ?

¹² `Egia` m`es`era zlam nday nana ti mazlapay vay-vay k`e` meleher ge mis dek.

¹³ Ahaslani M`uwiz `ah`ambava azana e eri va. `Agray` nahkay ti adaba eri gayan` asladay ; ay

maslađani gani àpəs do ni ti awayay ti ndam Izireyel tìpi ba. * Leli ti màgray akađa gayan ni do.

¹⁴ Ndam Izireyel ku kani ka ya ti t̀bu tijenġey ma ya ti a wakita ga m̀wəlvani ya ahaslani ni bu ni ti t̀ci do, kala azana àniviyu ana tay e eri bu, t̀zabando. Aziaba azana nana ana mis e eri ba ni ti si Krist kwa.

¹⁵ Nahkay ku kani ka ya ti tijenġey wakita ge M̀wiz ni ti t̀ci do, kala ah̀r gatay ni makambahani àna azana.

¹⁶ Ka ya ti mis àmbatkaba majalay ah̀r gayan a, adəbay Bay geli nahəma, azana àniviyu e eri vu va bi.

¹⁷ Bay geli nani ti avi M̀suf gayan ana leli. Nahkay maslaġa ya ti M̀suf ga Bay geli àniviyu ni ti esliki m̀embrəġ zlam magudarani, zlam magudarani t̀gur naġ va do.

¹⁸ Leli ya ti m̀fəki ah̀r ka Bay geli ni đek ti ku way way do geli eri gayan makambahani àna azana do. Nahkay Bay geli aslađi eri ana leli, mis ndahaġ tipi maslađani gani e eri geli bu. Migi akađa naġ, maslađani geli asagakivu kəlavađ. T̀wi gani nani ti ga Bay geli, agray ti àna M̀suf gayan ya avi ana leli ni.

4

Njəda àfəġ k̀ leli bi, si k̀ Melefit

¹ Ègia nahkay ti ahar adəgafəġa k̀ leli a do, adaba m̀səra Melefit àvi t̀wi gani nani ana leli àna sulum gayan.

---

* **3:13** Mənjay Mahərana 34.33.

² Zlam ge mimili ti leli màgray do, màgray tawi geli akal-akal do. Màgosay mis do, màmbatkaba ma ge Melefit a do ; màhi ma ge jiri ana mis. Magray nahkay ti, mawayay ti mis dek têsar magray tawi geli kè meleher ge Melefit àna jiri.

³ Mis ndahan tici *Ma Maweni Sulumani ya màhi ana tay ni do, kala ahàr gatay makambahani àna azana. Mis nday nani tici do ni ti adaba nday tibu tijiji palam.

⁴ Nday ti tefaki ahàr ka Yezu ndo, nahkay bay magadavani ya agur duniya ni ewisirikaba ahàr ana tay a, awayay ti tipi masladani ya ti asladi ana tay ni ba. Masladani gani nani ti ga Ma Maweni Sulumani ; Ma Maweni Sulumani nani ti adafiki ana leli *Krist ti nan gadakani. Mis epia nan a ti epia Melefit a.

⁵ Madamki ma ti ka ahàr geli geleni do : madamki ti ka Yezu Krist nan Bay geli gadakani ni. Leli ti màhi ana kali leli ndam magari tawi ana kali azuhva Yezu.

⁶ Kwa ahaslani Melefit adambiya, adam : « Masladani masladay a molan zin-zineni bu.* » Ay kani ti nan abu asladi maberuv ana leli : asladi maberuv ana leli ti ana Krist ; Krist ti eri gayan masladani, mesar njeda ge Melefit dek ti azuhva nan.

⁷ Masladani nani ti zlam sulumani dal-dal. Leli ti ni akada zlam melamani ana elibisl ; masladani ge Melefit aniviyu ana leli akada ya tabeviyu zlam a zlam ge elibisl vu ni. Zlam gani nani ti Melefit agray ti ana njeda gayan. Njeda gayan ni ti atam ga zlam ndahan dek ; agray nahkay ti, awayay ti mis

* 4:6 Manjay Manjekiani 1.3.

tâsar njêda gani ti gayan, do ni ti geli do.

⁸ Mis tàmbrəŋ məgri daliya gərgəri kay ana leli do, ay ti daliya nani àbi àtam njêda geli bi. Leli mambu majalay ahàr dal-dal, ay ti ahar àdəgafəŋa kè leli a do.

⁹ Mis tawayay məgəs leli, ay ti Melefit naŋ àbu akaba leli, àvi divi gani ana tay do. Təbu tazəgađ leli, ay ti tàkadkiviyu leli koksah.

¹⁰ Kəlavad, ku eley eley do, matamfəŋa kè kisim a pəlok-pəlok ; tawayay mabazl leli akada gatay ya tàkadfəŋ Yezu kà təndal ni. Nahkay mis dek tipi leli mambu àna sifa ti adaba Yezu day naŋ àbu àna sifa.

¹¹ Ku tamal leli mambu àna sifa nəŋgu ni, kəlavad mis tawayay mabazl leli adaba leli ndam ga Yezu. Njêda àfəŋ kè leli bi, ay təgri ana leli nahkay ti, Melefit awayay ti sifa ga Yezu ya àniviyu ana leli ni mənəgzlavaya.

¹² Nahkay leli ti kəlavad matamfəŋa ke kisim a pəlok-pəlok ; ay lekələm ti ni kəbum àna sifa azuhva nani.

¹³ Àbu məbəkiani a Wakita ge Melefit bu nahkay hi : « Nəfəkia ahàr ke Melefit a, nahkay nədəma ma.† » Leli day məfəkia ahàr ke Melefit a, mədəma ma na akada ga maslaŋa ya ti àbəkì ma hini na,

¹⁴ adaba məsəra Melefit àhəŋgaraba Bay geli Yezu a, nahkay amahəŋgaraba leli a daya, adaba leli mambu akaba Yezu akada mis bəlaŋ. Amahəŋgaraba leli a ti, ti mənəhad kà gəvay ga Yezu ka məlaŋ ya ti Melefit aslamali ana leli akaba kəli ni.

¹⁵ Zlam gani nday nani dek tagravu ti ga məjənaki kəli. Nahkay Melefit amahəŋgakivu mis

---

† 4:13 Limis 116.10.

ndahan àna sulum gayan, mæk mis atəsagakivu ga mægri səsi, ga mazləbay nan.

Leli majəgay zlam ya ti mîpi fan ndo, Melefit aməvi ana leli ni

¹⁶ Ègia nahkay ti ahar àdəgafəna kè leli a do. Məsəra ku tamal njəda ga vu geli nan əbu aguloru kəlavad nəngu ni, Melefit nan əbu avi njəda ga Məsuf gayan ana leli kəlavad a məbəruf bu àkivu.

¹⁷ Ededin nihi ti leli macakay daliya, ay daliya gani nani ti mamənjələŋ akada zlam masakani, èsli arəna do, adaba məsəra Melefit aməvi masladani dal-dalani ana leli azuhva daliya nday nani ya macakay ni. Masladani ya Melefit aməvi ana leli ni ti àtam zlam dek, amandav day-day do.

¹⁸ Mamənjələŋ ka zlam ya ti mis tipi ni do, mamənjələŋ ti ka zlam ya ti mis tipi do ni sawan. Adaba zlam ya ti mis tipi ni apəs do, zlam ya ti mis tipi do ni apəs, àndav day-day do.

5

¹ Vu geli mis ka dala ti akada ahay miviceni, apəs do. Ay tamal vu geli gani èzia ti, məsəra leli məbu àna vu nahan sulumani a huđ melefit bu, Melefit aməvi ana leli. Vu gani nani ti akada ahay mələmani sulumani, Melefit àgraya àna ahar gayan a, do ni ti mis do ; anjəhad kanğay-kanğay.

² Nihi ti məbu mitəwi adaba mawayay ti Melefit məvi vu məweni nani ana leli ; vu məweni gani nani asləkabiya e melefit ba, vu nani ti akada azana məweni ya ti təkəki ke mis ni.

³ Nahkay leli amələbu àna azana, amanjəhad àna mahayma do.

⁴ Nihi ti vu geli ya leli mambu àna nan ni ti akada ahay miviceni, nahkay leli mambu macakay daliya àna nan, mitawi àna nan. Ere ye ti mawayay nahama, mawayay ti Melefit ejiñ vu geli ya ti leli mambu àna nan ni do : mawayay ti Melefit mabaki vu maweni ke leli akada ya ti tabaki azana ke mis ni sawan. Vu geli ni ti ara eji ; vu maweni ya Melefit avi ana leli ni amelabu ga kan gayani.

⁵ Bay ya ti aslamalivu zlam nday nani ana leli ni ti Melefit àna ahàr gayan. Àvia Məsuf gayan ana leli a, nahkay məsəra aməgri zlam nday nani dek ana leli daya.

⁶ Nahkay mambu mazay njada geli, ahar adəgafəna kè leli a do. Məsəra ka ya ti leli mambu àna vu geli hini ni ti leli driñ driñ akaba məlan ga Bay geli ya anjəhad ni.

⁷ Manjəhad nahkay ti adaba leli mambu mafaki ahàr ; do ni ti adaba mipia nan a do.

⁸ Nahkay ahar adəgafəna kè leli a do. Ere gani manjəhad àna vu geli hini nahama, hojo makoru manjəhad afa ga Bay geli.

⁹ Nahkay ku manjəhad a duniya bu, ku makoru afa gani nəngu ni, ere ye ti mawayay magrani dal-dal ni ti ere ye ti abəlafəñ ni.

¹⁰ Adaba si ahàr adəm leli dek makoru kè meleher ga Yezu Krist ti magrafəna seriya kè leli a. Eslini ti ku way way do tamal əgra zlam sulumana ahkay do ni zlam magədavana a duniya ba ti, Krist aməvi zlam ka duwa gani akada ge tawi gayan ya əgray ni.

Melefit aslərbiyu Krist ga mangalabakabu mis akaba nan

11 Məsəra ahəmamam təhəngrioru ahər a had ana Bay geli ni, nahkay mawayay ti mis təgəsiki ma geli ya mədəm ni ana leli. Melefit ti əsəra leli a lala ; nətamahay tamal kəjaluma ahər a lala ti lekələm day kəsəruma leli a.

12 Nihi ti kəhumi ana ahər leli məbu magray zlabay kə meleher gekəli keti aw ? Aha, məgray zlabay do : mawayay magray ti kəmərumbu azuhva leli sawaṅ. Nahkay akəsərum ahəmamam məhəngrifəṅani ana nday ya ti tədəmki ma magədavani ke leli ni. Nday ti təjalaki ahər ka zlam ya ti epivu ni ciliṅ, təjalaki ahər ka zlam ya ti əniviyu ana mis a məbəruf bu ni do.

13 Mis nday nani tədəm leli ndam muru. Tamal leli muru ti ga məgri təwi ana Melefit. Ay leli muru do ; leli wir-wir sawaṅ. Leli wir-wir ti ga məjənaki kəli.

14 Magray nahkay ti adaba məsəra *Krist awayay leli dal-dal. Nahkay mawayavani ge Krist ni ti afəki njəda ke leli ga məgri təwi. Məsəra mis bəlaṅ əmət ga məhəngaraba mis a dek, nahkay məsəra kə eri ge Melefit ti mis dek təməta akaba naṅ a.

15 Əmət ga məhəngaraba mis a dek ti, ti mis ya ti nday təbu əna sifa ni təgray ere ye ti nday ndayani tawayay ni ba, təgray ere ye ti naṅ awayay ni sawaṅ. Adaba əmət ti ga məhəngaraba tay a ; Melefit əhəngaraba naṅ e kisim ba ni ti ga məhəngaraba tay a daya.

16 Əgia nahkay ti məmənjələṅ kə mis akada ga ndam ga *duniya ya təmənjələṅ kə tay ni va do. Ku ahaslani məmənjələṅ kə Krist a nahkay nəṅgu ni, nihi ti məmənjələṅ akada nani va do.

¹⁷ Ka ya ti mis ègia ata Krist akada mis bəlanəna ni ti, Melefit agray ti mîgi mis məweni. Majalay ahər gayəŋ ya ahaslanı ni əbi va bi, ègia mis məwena.

¹⁸ Zlam gani nani dek ti Melefit àgray. Àslərbiyu Krist ga mənjalabakabu leli akaba nəŋ. Nihi ti əvia təwi ana leli a : təwi gani nani ti ga məhəloru mis afa ge Krist ti mənjalabakabu tay akaba Melefit.

¹⁹ Nədəm nahkay ti adaba Krist ənjalabakabá mis a dek akaba Melefit a ti, nani təwi ge Melefit, àgray əna ahər gayəŋ. Nahkay əmənjaləŋ ana zlam magudarani ge mis ga duniya va do. Melefit əvia təwi gana ana leli a, awayay ti məhioru ma gani ana mis ti təsər : Krist ti ənjalabakabá mis akaba Melefit a.

²⁰ Àslər leli ga məhi ma gani ana mis ti Krist. Melefit əna ahər gayəŋ azalay mis əna pakama gayəŋ ya ti məhi ana tay ni. Nahkay məhənjalay kəli azuhva təwi ge Krist ya ti àgri ana leli ni, ənjalumbu akaba Melefit.

²¹ Krist ti àgudar zlam ndo simiteni. Ay ti Melefit àhənğarkiyu zlam magudarani geli ni ka nəŋ, ti mîgi ndam jireni kə eri ge Melefit, adaba leli məbu akaba Krist akada mis bəlanə.

6

Təwi ga Pol ya agri ana Melefit ni

¹ Ègia leli məbu magrakabu təwi ka ahar bəlanə akaba Melefit nahəma, məhənjalay kəli : ti *sulum ge Melefit ya àgri ana kəli ni ègi zlam masakani ba.

² Adaba Melefit àhibiya ana ndam gayəŋ a, adəm ahkado :

« Sarta ga məgri sulum goro ana kəli àra ənja ti,

nìiciikia pakama gekùli ya kàhàmu na ana kùli a.
 Fat goro ya nahəngay kùli ni àra ènjia ti nàjənakia
 kùli a. * »

Ay sarta ge Melefit ga məgri sulum gayanə ana
 kùli ni ti kani. Fat ge Melefit ga mahəngay kùli ni
 ti kani.

³ Nahkay məwayay magray zlam ya ti ejiŋkia mis
 ke divi ge Melefit a ni do, adaba mawayay ti mis
 tənjak təwi geli ba.

⁴ Ere ye ti mawayay ni ti, mawayay ti a hud ge
 təwi geli ya magray ni bu dek ti mis təsər leli ndam
 məgri təwi ana Melefit ededīŋ. Ku tamal mis təgri
 daliya gərgərani kay ana leli nəŋgu ni, mebesey,
 ahar àdəgafəŋa kè leli a do.

⁵ Mis təzləb leli, təbiyu leli a danğay vu,
 təcakalakivu ke leli. Mamətaḅ, məcakay dəwir
 do, məzum zlam do.

⁶ Məwayay magudar zlam do ; məsəra ma ge
 jiri a ; mebesey zlam ; məgri sulum ana mis ; leli
 məbu àna *Məsuf Njəlatani ; mawayay mis àna hud
 bəlan ;

⁷ məhi ma ge jiri ana mis ; magray təwi àna njəda
 ge Melefit. Manjəhad geli jireni ni ti ègia zlam ahar
 geli a. Leli məbu àna naŋ akadā awasl akaba slaku
 ya məhəl tay a ahar vu, makoru àna naŋ ka kadvu
 ni.

⁸ Mis ndahan təzləbay leli, mis ndahan ti ni
 tanjak leli ; mis ndahan tədəm leli ndam sulumani,
 mis ndahan ti ni tədəm leli magədavani. Mis nda-
 han tədəm leli ndam magosay mis, ambatakani do
 leli ndam jireni sawan.

---

* 6:2 Izayi 49.8.

⁹ Mis ndahan̄ t̄acalkivu leli ke mis do, ambat-akani do mis đek t̄əsəra leli a. Mis ndahan̄ tamənjələŋ k̄è leli ti t̄əđəm leli məmətani, ambat-akani do leli məbu àna sifa. T̄əzləb leli, ay ti t̄əbazl leli koksah.

¹⁰ Zlam kay t̄əbu t̄əhəli ah̄ar ana leli nəŋgu ni, leli məbu məmərvu. Leli ndam talaga nəŋgu ni, mis kay t̄əŋgət zlam azuhva leli. Mis t̄əđəm zlam geli àbi, ambatakani do zlam đek Melefīt àbia ana leli a.

¹¹ Lekələm ndam Korej ni, mawayay k̄əli àna huđ bələŋ, nahkay ma ya ti məhi ana k̄əli ni ti məđəm vay-vay.

¹² K̄əmbərəŋum mawayay leli ti lekələm, do ni ti leli məmbərəŋ mawayay k̄əli ndo.

¹³ Nəhi ma ana k̄əli ti akada lekələm bəza goro. Grumi zlam ana leli akada ya ti məgri ana k̄əli ni : wayum leli àna huđ bələŋ akada geli ya ti mawayay k̄əli ni.

K̄əgrum zlam akada ga ndam ya t̄əsər Yezu do ni ba

¹⁴ Ndam ya ti t̄əfəki ah̄ar ka Yezu do ni tagray zlam gatay, ay lekələm ti k̄əhurumkiviyu ka tay ba ; do ni ti kigum akada t̄əbedekabá ata sla nday ata azon̄gu ka ah̄ar bələŋ ga matəhad̄ v̄ədaŋ àna tay a ni. N̄əđəm nahəma, ndam jireni akaba ndam magudar zlam tagray zlam ka ah̄ar bələŋ ti agravu tata aw ? Mələŋ masladani nday ata mələŋ ziŋ-ziŋeni ti t̄əbedevu tata aw ?

¹⁵ Ata *Krist nday ata *Seteni ti ma gatay arakaboru aw ? Maslaŋa ya ti afəki ah̄ar ka Yezu ni nday ata maslaŋa ya ti afəki ah̄ar ka Yezu do ni ti ma gatay arakaboru aw ?

16 A *ahay gəđakani ge Melefit ni bu ni ti tagraviyu pəra tata aw ? Adaba Melefit ti Bay ga sifa ; leli ti ni mığia ahay gəđakana gayan ya anjəhadviyu na. Nahkay əđəma a wakita gayan ba, əđəm :

« Ananjəhad akaba ndam goro, amasawadəkabu akaba tay.

Enigi Bay Melefit gatay, nday day etigi ndam goro.† »

17 Nahkay Melefit əđəm :

« Sləkumaba e kidin ga ndam ya ti təfəku ahər do ni ba,

kənjəhadumkabu akaba tay ba.

Kinjəmfin kə zlam ya ti *njəlātani do ni ba ;

tamal kəgrum akada ya ti nəhi ana kəli ni ti anəgəskabu kəli. ‡

18 Kama kama ti mis atəsər nu Bəj gekəli, lekələm day bəza goro :

zawal akaba wəwal dek ekigəm bəza goro.

Bay geli nan njəda-njədani əđəm nahkay.§ »

7

1 Zləbəba goro ni, Melefit əvia zlam ya ti əđəm aməvi ana leli na ana leli a əndava. Əgia nahkay ti məgudarum zlam va ba, zlam geli ya magray ni dek ti mələ njəlata, məbərurv geli mələ njəlata daya. Ahər əđəm leli ya ti məhəngrioru ahər a had ana Melefit ni ti manjəhad geli dek mələ lala.

Pol amərvu adaba ndam Korej təmbatkaba majalay ahər gatay a

† **6:16** Mənjay Levi 26.12 ; Ezekiyl 37.27. ‡ **6:17** Mənjay Izayi 52.11 ; Ezekiyl 20.34. § **6:18** Mənjay 2 Semiyel 7.14 ; Izayi 43.6.

² Mawayay ti kâwayum leli àna huđ bəlaŋ. Leli mągudari zlam ana maslaŋa ndo, maslaŋa ẹjikia ke divi azuhva leli a ndo, mągosay maslaŋa ga məhəlfəŋa zlam a ndo daya.

³ Nəđəm nahkay ti, ŋgay nəbəkı mimili ke kəli ti kəhumi ana ahàr ba. Məhia ana kəli a àndava, məđəm ahkado mawayay kəli dal-dal, leli ka ahar bəlaŋ. Ku tamal məmətum ahkay do ni leli məbu àna sifa day, leli məbu ka ahar bəlaŋ.

⁴ Nu nəbu nazləbay kəli kə meleher ge mis ndahaŋ, nəbu məmərvu àna kəli, adaba nəsəra akəgrum ere ye ti Melefit awayay ni. Leli məbu macakay daliya dal-dal ; ku tamal nahkay nəŋgu ni, ahar adəgafəŋa kə leli a do, məbu məmərvu dal-dal sawaŋ.

⁵ Nəđəm nahkay ti adaba ka ya ti leli akaba ndam goro ni mòru mìnjəa e Mesedəweŋ a ni ti zlam kay təhəlia ahàr ana leli a, zlam zləzladani gərgəri tədia ahàr ana leli a daya. Mis təhəŋgalafəŋa ma kə leli a, leli leleni day məjalakia ahàr ka zlam a kay.

⁶ Ay ti Melefit avi njəda ana ndam ya ti njəda àfəŋ kà tay bi ni, nahkay àvia njəda ana leli a, àsləribiya Tit ana leli a.

⁷ Məŋgət njəda ti adaba ge Tit ya àra ni ciliŋ do, məŋgət njəda ti adaba lekələm kəvumia njəda ana naŋ a daya. Tit əŋgət njəda ti adaba kəhumi kawayum ti kípuma nu a lu, kಿತəwəma azuhva zlam ya àgravu na, akaba kawayum ma goro ya nəhi ana kəli ni dal-dal. Nàra nìcia ma ge Tit ya àhəŋgru na ti nəməva àkiva.

⁸ Ka ya ti nəsləriaboru wakita ana kəli ni ti ma goro ya nəbiki ana kəli ni àhəlia ahàr ana kəli a ; ay nihi ti nəhəŋgarvu maravu do. Ka ya ti nəsəra

ma goro ya nèhi ana kuli ni nan àbu ahèli ahàr ana kuli guzit guzit nahèma, akal nàhəngarva marava.

⁹ Ay nihi ti nəmərnu sawaŋ. Nəmərnu ti adaba ma goro ya nèhi ana kuli ni àhèli ahàr ana kuli a palam do ; nəmərnu ti azuhva ahàr ya ti àhèli ana kuli ni àmbatikaba majalay ahàr ana kuli a. Ma goro ya nèhi ana kuli àhèli ahàr ana kuli ni ti, Melefit àwaya ti mǎhèli ahàr ana kuli ti mǎmbatikaba majalay ahàr ana kuli a. Nahkay àna ma goro ya nèhi ana kuli ni ti nàgudari ma ana kuli ndo.

¹⁰ Ahàr ya ahèli ana mis ni ti tǎbu slala c_{tt} : bəlan gani ti Melefit awayay ; ambatikaba majalay ahàr ana mis a ti tǎngət sifa àna nan, nahkay ti àsi aŋgwaz ana leli ba. Nahaŋ ni ti ni majalay ahàr ga ndam ga *duniya ; majalay ahàr gani nani ti àvay sifa do, mis tǎmət àna nan sawaŋ.

¹¹ Ahàr ya àhèli ana kuli ni ti Melefit àwaya, àmbatikaba majalay ahàr ana kuli a nahkay hi : kəgrum zlam hat-hat, kawayum ti mis tǎsər lekulum kàgudarum zlam ndo, ere ye ti àgravu ni àwəria bəruv ana kuli a, àsia aŋgwaz ana kuli a daya. Kawayum ti kîpəma nu a lu, kawayum ma goro ya nèhi ana kuli ni dal-dal, kawayuma matraba maslaŋa ya ti àgudara zlam a ni. Nahkay ti kədfumkia lekuli lekuleni kàgudarum zlam ndo.

¹² Nəbikioru wakita ana kuli ti ahar gədakani azuhva maslaŋa ya ti àgudara zlam a ni do, ahkay do ni azuhva maslaŋa ya tǎgudaria zlam a ni do. Nəbiki wakita ni ana kuli ti, nawayay ti kəsərum ahəmamam lekulum kawayum leli ni, nawayay ti kəsərum ti kə meleher ge Melefit.

¹³ Gekuli ya kəgrum nahkay ni ti àvia njəda ana

leli a.

Iy, àvia njéda ana leli a, ay màmərva dal-dal daya : màmərva ti adaba kègəsumkabá Tit a lala. Tit ti àmərva azuhva nana, nahkay ti leli day màmərva.

¹⁴ Nàzləba kəli kè meleher ge Tit a. Nàzləbay kəli ti kigeni, adaba kələŋ gani kəbumku mimili ndo : nahkay pakama geli ya màzləbay kəli àna naŋ kè meleher ge Tit ni ti ma ge jiri. Pakama gani nani ma ge jiri ; pakama geli ya məhi ana kəli ni dek day ma ge jiri.

¹⁵ Ka ya ti Tit òru afa gekəli ni ti kəgruma aŋgwaz a azuhva pakama ya naŋ aməhi ana kəli na, nahkay lekəlum dek kègəsumkabá naŋ a lala, kègəsumikia pakama gayaŋ na daya. Gekəli ya kəgrum nahkay ni ti Tit àwaya kəli a dal-dal àtama ya àwayay kəli ahaslani na.

¹⁶ Nu day nəbu nəmərva adaba nisliki məfəki ahər ke kəli, nəsəra kəbumku mimili do simiteni.

8

Jamum siŋgu akada ga ndam Mesedəweŋ ya təjam ni

¹ Bəza ga mmawa, Melefit àvia divi ana ndam gayaŋ ya *təcakalavu e Mesedəweŋ na ti təgri təwi sulumani ; mawayay kəsərum àgravu ti ahəmamam.

² Ndam Mesedəweŋ ni təcaka daliya dal-dal, ay ti ahar àdəgafəŋa kà tay a ndo, təmərva dal-dal sawaŋ. Nday ndam talaga ; ku tamal nday ndam talaga nəŋgu ni, məmərvaŋi gatay nani ni àvi njéda ana tay ga majami siŋgu ana ndam ge Melefit.

Nahkay tìgia ndam ge elimeni a àna siŋgu ya tàjami ana ndam ge Melefit na.

³ Nèhi ana kùli nahèma, tàjama siŋgu àki ka njèda gatay a, tàjama àtamkia ka njèda gatay a sawaŋ. Nagray sedi gani tata. Tèwi gani nani ti tàgray ka mawayay gatay.

⁴ Tàmbrèŋ leli ndo, tìhindi leli, tàhi ana leli si mèvi divi ana tay ga majami zlam ana ndam ge Melefit ni akaða ya mèvi divi gani ana mis ndahaŋ ni.

⁵ Leli mèdeàm atagray zlam sulumani, ay tèwi gatay ya tàgray ni sulumani àtam geli ya mèdeàm atagray ni. Enjenjeni tàgèskabá ti Bay geli mægur tay a zlam gatay ya tagray ni bu ðek, mæk tàgèskabá ti leli day mægur tay, adaba Melefit awayay nahkay.

⁶ Ndam Mesedèweŋ tàbu tagray nahkay ti mèhi ana Tit mângoru afa gekùli, môru mèndeveriŋbiyu tèwi ga majam siŋgu ni akaða ya ànjèki ni, adaba tèwi gani nani ti zlam sulumani.

⁷ Lekùlùm ti kègrum zlam ya Melefit awayay ni kay : kèfumki ahàr ka Yezu lala, kèhumi ma gayaŋ ana mis lala, kèsèruma ma gayaŋ a lala, kèbum kawayum ti tèwi gayaŋ môru kama lala, kèbum kawayum leli lala daya. Nahkay ti mawayay kègrum tèwi ga majam siŋgu ni lala daya, adaba tèwi gani nani ti tèwi sulumani.

⁸ Ngay si kajamum kwa ni ti nèhi ana kùli do. Nèhi ana kùli nahkay ti, nawayay ti kèsèrum mis ndahaŋ tawayay ti tèwi gani môru kama. Lekùlùm day kislùmki majam zlam, ti mis ndahaŋ tèsèr kawayum ndam ge Melefit eðeðiŋ.

⁹ Kèsèruma ahèmamam Bay geli Yezu *Krist àvi

zlam sulumani ana ndam gayaŋ na. Ahaslani naŋ bay ge elimeni, zlam dek ànivù a ahar bu ; ay ti àmbrəŋ zlam ni dek, ègi zal talaga. Ègi zal talaga nahkay ti azuhva kuli, ti kîgum ndam ge elimeni àna talaga gayaŋ ya ègi ni.

¹⁰ Pakama ya nàhi ana kuli ni ti zlam ya ti nàjalay ni, ay tamal kəgrum ti àbəlay, adaba alayni lekulum kəgruma tawi gana. Kəgrum tawi gani cilin do ; kənjumki ka ma gani enji day lekulum gani.

¹¹ Nihi ti ahàr àdəm kendeveŋum tawi gani nani ya kənjumki ni lala. Ka ya ti kədəmum akəgrum ni ti kəmərumba dal-dal ; nihi day grum àna məmərani akada nani. Ku way way do mäfəkad zlam ti àki ka njəda gayaŋ.

¹² Tamal kəvumi zlam ana Melefit àna məbərub bəlaŋ ti Melefit agəskabu. Ajalaki ahàr ka zlam gayak ya afuk ni cilin, əjalaki ahàr ka zlam ya afuk bi ni do.

¹³ Ngay lekulum cākum daliya ti mis ndahaŋ ni tāmərvu àna zlam gekuli ni ti nàjalay nahkay do. Ere ye ti nawayay ni ti ahàr àdəm ndam ge Melefit dek tigi kala-kala.

¹⁴ Nihi ti zlam gekuli àbu kay, nahkay jənumki tay àna naŋ. A vad nahaŋ nday day atəŋgəta zlam a kay ti atəjənaki kuli àna naŋ bilegeni. Nahkay lekulum dek ekigum kala-kala.

¹⁵ Akada ya àbu məbəkiani a Wakita ge Melefit bu nahkay hi ni :

« Maslaŋa ya ti zlam gayaŋ kayani ni ti zlam ni àsabaki ndo.
Maslaŋa ya ti zlam gayaŋ kay do ni ti zlam ni àhəci naŋ ndo.* »

---

* **8:15** Məhərana 16.18.

Tit akaba ndam ya ti tarakaboru e mirkwi ni

¹⁶ Tit ti awayay məjənaki kəli kay akada geli ya mawayay məjənaki kəli ni. Àgray nahkay ti Melefit àna ahàr gayan : məgri səsi ana Melefit, mazləbay nañ azuhva tɔwi nani.

¹⁷ Geli ya məhi ana Tit môru afa gekəli ni ti Tit àgəskabá ma gana. Àgəskabu ma geli ya məhi ni ciliñ do : wudaka leli məhi môru ni ti nañ nañani àna ahàr gayan àwaya morona afa gekəli a dal-dal.

¹⁸ Leli məbu məslərləñoru wur ga mən geli nahan. Wur ga mən geli nani ti ndam ga Yezu ya *təcakalavu a kəsa gərgərani bu ni dek tazləbay nañ azuhva tɔwi gayan ya agray, ahi *Ma Mɔweni Sulumani ana mis ni.

¹⁹ Məslərləñoru nañ ti azuhva tɔwi gayan ya agray ni ciliñ do : məslərləñoru nañ ti adaba ndam ga Yezu ya təcakalavu a kəsa gərgərani bu ni tədaba nañ a ga masawadəkabani akaba leli ga magray tɔwi hini sulumani na. Tɔwi gani nani ti adafaki ahəmamam leli mawayay məjənaki ndam ge Melefit àna nañ ni mam ni. Nahkay mis atazləbay Bay geli azuhva tɔwi gani nani daya.

²⁰ Singu ya majam ni ti kay, nahkay ka ya ti magray tɔwi àna nañ ni məwayay ti mis tédəmki ma magədavani ke leli do.

²¹ Mawayay ti magray tɔwi sulumani kə eri ga Bay geli ciliñ do ; mawayay ti magray tɔwi sulumani kə eri ge mis daya.

²² Məbu məslərləñoru wur ga mən geli nahan ka tay : nañ ti mɔpia nañ a, nañ àbu agray tɔwi ge Melefit gərgəri kay, awayay ti tɔwi ni dek môru kama kama. Nihi ti awayay tɔwi ni dal-dal àtam

ya ahaslani ni, adaba asera lekulum akagrurum ere ye ti kadumum kagrurum na.

²³ Tit ti mis goro, leli mabu magrakabu tawi ka ahar balan afa gekuli. Baza ga man geli ndahan ni ti ni ndam ga Yezu ya tacakalavu a kasa gergarani bu ni tadaba tay a, mis dek tabu tazlabay *Krist azuhva tawi gatay ya tagray ni.

²⁴ Nahkay ti grum zlam ti taser lekulum kabum kawayum tay. Mazlaba kuli a : ndam ga Yezu ni eticia kabum kagrurum nahkay ti atasar pakama geli ya madamki ke kuli ni ti ma ge jiri.

9

Pol awayay ti kaya ti eminjia a Koren a ni ti sirigu ni ajamva andava

¹ Aki ke tawi hini sulumani ya magari ana ndam ge Melefit ni ti akal nabiki ana kuli do, adaba keseruma ma gana andava.

² Nu naser lekulum kawayum tawi gani. Nehia ma gana ana ndam Mesedewen ana mamervana, nahi ana tay ahkado : « Ndam ge Melefit ya ka had Eseyi ni ku alayni taslamalava ga magray tawi gani nana. » Tara ticia lekulum kawayum tawi gani nani dal-dal ti mis kay e kidin gatay bu tam nday day tagray bilegeni.

³ Ku tamal nahkay nangu ni nesaroru baza ga man geli ni afa gekuli, nawayay ti wudaka minjiyu eslini ti kaslalumva, adaba nehia ana ndam Mesedewen a akagrurum nahkay. Nawayay ti ma goro ya nahi ana tay ni egi ma masakani ba.

⁴ Ay tamal ti minja akaba ndam Mesedewen a, madi ahara ana kuli kaslalumvu fan ndo ni ti,

pakama geli ya m̀̀d̀̀mki ke k̀̀li ni am̀̀b̀̀ki mimili ke leli do aw ? Leli tekeđi am̀̀b̀̀ki mimili ke leli ti, lek̀̀l̀̀m ti am̀̀b̀̀ki mimili ke k̀̀li àtam geli ni do aw ?

⁵ Nahkay ǹ̀d̀̀m àg̀̀ski ǹ̀sl̀̀r̀̀ru b̀̀za ga m̀̀ǹ̀ geli ni ka ma goro, ti t̀̀j̀̀naki k̀̀li ga maslamalak-abu zlam ya ti k̀̀d̀̀mum kajamum ni hayaŋ. Ka ya ti eninj̀̀a tamal k̀̀slamalumkabá àndava ni ti, mis atəsər zlam ya ti kajamum ni, kajamum ti àna m̀̀b̀̀r̀̀uv b̀̀laŋ, do ni t̀̀f̀̀ki ŋgasa ke k̀̀li ndo.

⁶ Jalumki ah̀̀r ka ma hini : maslaŋa ya ti èzligi zlam g̀̀zit ni ti àbaz day g̀̀zit. Maslaŋa ya ti ezligi zlam kay ni ti abaz day kay.

⁷ Ah̀̀r àd̀̀m ku way way do m̀̀f̀̀kad zlam akada gayaŋ ya awayay maf̀̀kadani ni. K̀̀f̀̀kadum àna majalay ah̀̀r c̀̀ c̀̀ ba, k̀̀f̀̀kadum akada t̀̀f̀̀ki ŋgasa ke k̀̀li ba. Adaba Melefit ti awayay maslaŋa ya ti af̀̀kad zlam àna m̀̀m̀̀rani ni.

⁸ Esliki m̀̀gri zlam sulumani g̀̀rg̀̀ri kay ana k̀̀li, araŋa am̀̀h̀̀cikivu ana k̀̀li do. Agray nahkay ti awayay ti k̀̀grum zlam sulumani kay àna zlam ya àvi ana k̀̀li kayani ni. Awayay ti k̀̀lavad a hud̄ ge t̀̀wi gek̀̀li ya k̀̀grum ni bu dek ti k̀̀grum nahkay.

⁹ Àbu m̀̀b̀̀kiani a Wakita ge Melefit bu nahkay hi :

« Mis sulumani ti avi zlam ana ndam talaga àna m̀̀b̀̀r̀̀uv b̀̀laŋ ;

zlam sulumani ya agray ni ti day-day àg̀̀jazlki ah̀̀r ke Melefit do.* »

¹⁰ Avay hilfi ga zlam, awayay ti mis t̀̀zligi ti Melefit. Avi zlam m̀̀zumani ana mis ti Melefit

* 9:9 Limis 112.9.

daya. Zlam gek̄li ya k̄grum t̄wi sulumani àna nan̄ ni akada hilfi ga zlam ya t̄zligia, àfətaya ti adək ni. Hilfi ga zlam gani nani ti Melefit àvi ana k̄li, àfəkia m̄səkani gayan̄ a, awayay ti k̄grum zlam sulumani kay àna nan̄.

¹¹ Aməgri zlam sulumani ana k̄li gərgəri kay, arañə aməhəci k̄li do, adaba awayay ti k̄grumi zlam sulumani kay ana mis ndahan̄. Nahkay mis nday nani atəgri s̄si ana Melefit azuhva zlam gek̄li sulumani ya akajamuma, leli aməhəlikaboru ana tay ni.

¹² Gek̄li ya kajamum sin̄gu ni ti ajənaki ndam ge Melefit. Ay ti àjənaki tay ciliñ do ; agray ti mis kay t̄gri s̄si ana Melefit azuhva sin̄gu ya akajamumi ana tay ni.

¹³ Nday atəsəra zlam ya akajamumi ana tay ni kay nahkay ti atazləbay Melefit adaba atəsər k̄gəsumkabá *Ma M̄weni Sulumani ge *Krist a akaba k̄grum ere ye ti àgəski ndam ge Krist t̄gray na. Atazləbay Melefit adaba k̄jənumkia tay àna zlam gek̄li a, k̄jənumkia mis ndahan̄ na đek daya.

¹⁴ Akəvumi zlam ana tay azuhva *sulum ge Melefit ya əgri ana k̄li ni ; sulum gayan̄ gani nani ti àtam zlam đek. Nahkay ti mis nday nani atawayay k̄li, atahəñgali Melefit ana k̄li.

¹⁵ Məzləbum Melefit, m̄grumi s̄si adaba àvia Wur gayan̄ ana leli a. Gayan̄ ya àvi Wur gayan̄ ana mis ni ti àtam zlam ndahan̄ ya ti avi ana mis ni đek.

10

Pol àbu àna njəda ga m̄gur ndam ga Yezu

¹ Nəhi ma ana kəli ti nu Pol. Nu ti mis ndahaŋ tədəmku ma, tədəm ka ya ti nu nəbu akaba kəli ni ti nu kuđufa, ka ya ti nu nəbi akaba kəli bi ni ti nu bilek-bilek. *Krist ti kuđufa, agri sulum ana mis, nahkay

² nahəŋgalay kəli mbatumkaba manjəhad gekəli a, ti ka ya ti eninjəa afa gekəli a ni ti nigi bilek-bilek ba. Mis ndahaŋ e kiđiŋ gekəli bu tədəm manjəhad geli ti akada ge mis hihirikeni ni. Nday ya tədəm nahkay ni ti, eninjəa ti anəmbərəŋ tay do, amamənjavù akaba tay !

³ Edeđiŋ, leli ti manjəhad geli akada ge mis hihirikeni ni, ay makadıvu ti akada ge mis hihirikeni ni do.

⁴ Zlam ahar geli ya makadıvu àna naŋ ni ti gərgəri akaba ge mis hihirikeni ni. Zlam ahar geli ni ti Melefit àvi ana leli, njədə gayaŋ àki. Pakama ge mis ya tədəm ni akada gudu ya mis tedezlivù ana ndam ezir gatay ni, ay leli membedkaba gudu gani nana àna zlam ahar ge Melefit ya àvi ana leli na. Nahkay ti mađafaki ma ge mis ya tədəm ni ti ma ga malfađa.

⁵ Məwəlki mis ka ma ga zlabay gatay ya tawayay təcəfəŋa mis ndahaŋ kà ma ge Melefit a ni dek ; məmbatikaba majalay ahàr magədavani na ana mis a dek ti təgəskabu ma ge Krist.

⁶ Nawayay ti lekələm dek kəgəsumuki ma day, kələŋ gani ti anatrađ maslaŋa ya ti àwayay məgəsuki ma do ni.

⁷ Jalumki ahàr ka zlam ya kəgrum ni dek lala. Tamal maslaŋa àdəm naŋ mis ge Krist ti, ahàr àdəm mājalay ahàr lala keti, məsər leli day ndam ge Krist akada gayaŋ ya àdəm naŋ mis ge Krist ni.

⁸ Bay geli àvua njədə ga məgur kəli a ti nəjənaki

kɛli àna naŋ. Àvu nɛɔɔa gani nani ti ge mijin kɛli àna naŋ do. Bi nàzlɛba ahàr goro a kay àna nɛɔɔa gani nani ya àvu na nɛŋgu ni, mimili àbu awərki nu bi.

⁹ Nɔgay nawayay nɛbivù aŋgwaz ana kɛli àna wakita goro ya nɛbikioru ana kɛli ni cilin ti kèɔɔgəzlum ba.

¹⁰ Adaba mis ndahaŋ tɔɔɔm : « Ka ya ti Pol abikibiyu wakita ana leli ni ti ma gayaŋ ya abikibiyu ana leli ni ma ga dagwa gayaŋ gərgəri kay. Ay ka ya ti naŋ akaba leli ni ti nɛɔɔa gayaŋ àbi, àɔɔm ma ga dagwa gayaŋ ni va do. »

¹¹ Maslaŋa ya ti àɔɔm nahkay ni ti mājalay ahàr lala : eminjua ti amagra y zlam ti kala-kala akada ya mɛbiki ana kɛli ka ya ti leli drin drin akaba kɛli ni.

¹² Mis nday nani ti tahi ana ahàr nday gɔɔákani. Leli ti mətakar mɛgurfəŋvani kà tay do, mɔɔɔm leli kala-kala akaba tay do daya. Nday ti tɔgurfəŋvu ka ahàr gatay gatayani e kidin gatay bu ; tɔɔɔm mis naŋ gɔɔákani ti si maslaŋa gani akada gatay ni kwa. Tagray nahkay ti nday muroni, tɔsər araŋa do simiteni.

¹³ Ay leli ti ni mazlɛbavu ti àna tawi ya Melefit àguraya, àvi ana leli ni cilin, do ni ti mɔzɛlɛbavu àna tawi ya àvi ana leli ndo ni do. Tawi ya ti Melefit àguraya, àvi ana leli ni ti, tawi ga mɛhioru ma gayaŋ ana mis, ge minjiyuani àna naŋ bɔɔɔak afa gekɛli ni.

¹⁴ Ka ya ti leli mɔru afa gekɛli, mahi *Ma Mɛweni Sulumani àki ke Krist ana kɛli ni ti, mɔgray tawi àtamkia ka ge Melefit ya àguraya, àvi ana leli na ndo.

¹⁵ Mɔzɛlɛbavu àna tawi ge mis ndahaŋ ya Melefit àguraya, àvi ana tay, àhi ana tay tɔgray ni ndo. Tagray mam mam nɛŋgu ni araŋa gani geli do. Ere

ye ti leli mawayay ni ti, ahàr àdàm mǎfǎki ahàr gekǎli ke Krist ni mǎsagakivu kǎlavǎd. Mawayay ti tǎwi geli ya magray e kidǎn gekǎli bu ni mǎsagakivu daya ; ku tamal mǎsagakivu nǎngu ni, àtamkia ke tǎwi ya Melefit àguraya, àvi ana leli na ba.

¹⁶ Nahkay ti amoru mǎhi Ma Mǎweni Sulumani ana mis ga had ndahan ya kama ga had gekǎli ni. Mawayay makoru eslini ti adaba mǎwayay mazlǎbavani àna tǎwi ge mis ndahan ya Melefit àguraya, àvi ana tay, àhi ana tay tǎgray ni do.

¹⁷ « Tamal maslanja awayay eji zlabay nahǎma, mǎji zlabay ti àna tǎwi ga Bay geli ya àgray ni.* »

¹⁸ Maslanja ya ti azlǎbay ahàr gayan gayanani ni ti Melefit àgǎskabu nan do, si maslanja ya ti Bay Melefit Melefiteni ana ahàr gayan azlǎbay nan ni kwa.

11

Pol akaba ndam ya ti tǎdàm nday ndam asak ga Yezu ni

¹ Nihi ti nawayay nǎzlapi ana kǎli akada ga ndam muru ni. Ay ti besǎmua ; iy nahǎngalay kǎli, besǎmua.

² Nawayay kǎli dal-dal akada ge Melefit ya awayay kǎli ni. Nǎbia kǎli ana *Krist a, nawayay ti kǎgǎm ndam gayan akada ga wur dahalay ya àsar zal fan do, bǎnani avi ana zal ni. Nǎwayay ti maslanja nahǎn ahi ma ana kǎli va do.

³ Anǎgwaz àbu awǎr nu, nǎdàm bi maslanja nahǎn amagosay kǎli ; nahkay bi ekijǎmkia ke divi ge Krist a, akǎdǎbum nan àna hud bǎlan va do.

---

* **10:17** Zeremi 9.23.

Jalumki ahàr ke Ev ya gavanj èsipet nanj, àgosay nanj ni ! Tàgosay kùli akada gayanj ni ba.

⁴ Ka ya ti ku way way do ara afa gekùli a, awayay acahi ma maweni ana kùli ni ti kàbum kebesum. Ku tamal adamki ma ke Krist ya gèrgèri akaba ma geli ya nàdàmki ni nàngu ni, kebesum. Ku tamal azlapaki ka mèsuf nahanj gèrgèri akaba Mèsuf ya àniviyu ana kùli ni, ahkay do ni ahi ma ana kùli, azlapaki ka *Ma Maweni Sulumani nahanj gèrgèri akaba gekùli ya kicam ni nàngu ni, kebesum.

⁵ Nèsèra nday ya tédàm nday ndam *asak ga Yezu gèdákani ni tètam nu do simiteni.

⁶ Ededínj nèsèr mazlapani lala akada gatay ni do, ay nu ti nèsèra zlam a nètam tay. Kèlavad a hud ga ma goro ya nàhi ana kùli ni bu dek kèsèruma, nèsèra zlam a.

⁷ Ka ya ti nu nàbu afa gekùli ni ti nàhia Ma Maweni Sulumani ya Melefit àvi ana kùli na ana kùli ga sulum a. Nàhèngoroya ahàr goro e gúziteni va, nawayay ti lekulum kígum gèdákani. Goro ya nàgray nahkay ni ti nàgudara zlam a zla do waw ?

⁸ Ka sarta gani nani ti ndam ga Yezu ya *tècakalavu a kèsa ndahanj bu ni tèslèrubiya singu a. Nahkay nàhèlfènjè singu kà tay a ti nìsliki magray tawì e kidínj gekùli bu lala.

⁹ Ka ya ti nu nàbu afa gekùli nahkay ni ti zlam àhècukivá, ay nàhèngalalènj zlam kè kùli a ndo. Tèhèlubiya zlam ti bèza ga mən geli ya e Mesedawenj ni. Nèhèli muru ana kùli àna mähiani ana kùli vumu zlam ya àhècukivu ni ku gúzit ndo. Nàgray nahkay ndo, day-day anagray nahkay do daya.

¹⁰ Nàgray nahkay ti niji zlabay gani ka had Eseyi tata, maslaṅa àbi acafaṅa nu ge miji zlabay gana bi. Ma hini ya nɛdɛm ni ti jiri : nu zal asak ge Krist ; Krist ti jireni.

¹¹ Niji zlabay nahkay ti bi kɛdɛmum nàwayay kɛli do. Aha, nahkay do : Melefit àsɛra nɛbu nawayay kɛli.

¹² Nihindifiṅa zlam kè kɛli a ndo, kama day enihindifiṅa kè kɛli a do. Nàgray nahkay ti adaba nawayay ti mis ndahaṅ tɛṅgɛt divi ge miji zlabay ba. Ngay tɛbu tagray tɛwi akaḍa geli ndam asak ga Yezu ni ti nawayay ti tɛdɛm ba.

¹³ Nday nani ti ndam asak ga Yezu eɛɛɛɛni do ; tazay mazavu ga ndam asak ge Krist ciliṅ. Tɛwi gatay ya tagray ni ga magosay mis.

¹⁴ Zlam gani nani ti àgri ejep ana kɛli ba. *Mɛslɛr ge Melefit asladay, ay *Seteni àna ahàr gayan esliki mazay vu gayan akaḍa ga mɛslɛr ge Melefit ni.

¹⁵ Seteni àna ahàr gayan agray nahkay ti, tamal ndam mɛgri tɛwi ni tazay mazavu ga ndam mɛgri tɛwi ge jireni ana Melefit ti àgri ejep ana kɛli ba. Ndam mɛgri tɛwi ana Seteni ni ti Melefit amɛgri daliya ana tay azuhva tɛwi gatay ya tagray magɛdavani ni.

Pol eji zlabay àna daliya gayan ya acakay ni

¹⁶ Nɛhi ana kɛli keti : maslaṅa àhi ana ahàr nu Pol murani ba. Ay tamal kɛdɛmum nu murani ti mɛnɛjumlu ti akaḍa ya kɛmɛnɛjumlɛṅ kà ndam muru ni. Nahkay ti nislɛki miji zlabay gɛzit bilegeni.

¹⁷ Niji zlabay nahkay ti nɛzlapay akaḍa ga Bay geli awayay ni do ; nɛzlapay akaḍa ga zal muru ni,

adaba nəsəra nəbu nagray zlam ya nisliki mijiki zlabay ni eƒeƒiŋ.

¹⁸ Ay ègia mis kay təbu tiji zlabay akada ga ndam ga *duniya ni ti nu day nara niji zlabay bilegeni.

¹⁹ Lekulum ndam ya kəsəruma zlam a ni kebesumi ana ndam muru tata.

²⁰ Ka ya ti maslaŋa amənjələŋ ana kuli akada lekulum evidi ni ti kəbum kebesumi ; ka ya ti maslaŋa azumfəŋa zlam kə kuli a ni ti kəbum kebesumi ; ka ya ti maslaŋa agosay kuli ni ti kəbum kebesumi ; ka ya ti maslaŋa amənjələŋ ana kuli akada kislum araŋa do ni ti kəbum kebesumi ; ku maslaŋa asi barva ana kuli nəŋgu ni kəbum kebesumi.

²¹ Iy nu nəgray nahkay ndo ni ti, nisli araŋa e eri gekuli bu ndo. Nəgray nahkay ndo ni ti asu mimili zla do aw ?

Mis ndahaŋ tazay ahər gatay akada nday gəɗakani ni ti, nu day nagray akada nani. Ay ma hini ti ma ga ndam muru.

²² Tamal təɗəm nday ndam *Hebri, nu day zal Hebri. Tamal təɗəm nday ndam *Izireyel, nu day zal Izireyel. Tamal təɗəm nday bəza huɗ ga Abraham, nu day wur huɗ ga Abraham.

²³ Tamal təɗəm nday ndam məgri tawi ana *Krist, nu bay məgri tawi ana Krist nətam tay. Ma hini ya nəɗəmaya ni ti àhərki ba ka ma ga muru a. Nəgra daliya nətam tay, təfiya nu a daŋgay va sak kay àtama gatay na, təzləba nu a sak kay àtama gatay na, nətamfəŋa kə kisim a sak kay, akal takad nu.

²⁴ Sak zlam ndam *Zude təsua kurupu a kru kru mahkər mahar ambəlm bu a.

²⁵ Sak mahkær tæzlæba nu àna aday a, sak bəlan tizligia nu àna akur a, sak mahkær *slalah ga yam àhəmbahadva akaba nu a, ruk hundum nənjuhadvā a huđ ga *dəluv gəđakani ba.

²⁶ Sak kay nòra ka məlan ndahan àna asak a ; sak kay akal yam àsləka àna nu a, sak kay ndam akal təgrua daliya, sak kay ndam jiba goro təgrua daliya, sak kay ndam jiba ndahan day təgrua daliya, sak kay nàgra daliya a kəsa ba, sak kay nàgra daliya a huđ gili ba, sak kay nàgra daliya ka ahàr ga dəluv a, sak kay nday ya təđəm nday bəza ga mma ni təgrua daliya daya.

²⁷ Nàgra təwi zləzladana, nəcaka daliya, sak kay nəcakay dəwir ndo, sak kay nənjuhadvā e ləwir a akaba nəcakay yam ndo, sak kay nənğət zlam məzumani ndo, sak kay azana àfu bi, aməd àwəra nu a.

²⁸ Nàgra daliya ndahan a daya, ay ti nàcalaya tay a va do. Ay ti zlam àbu bəlan nəjalaki ahàr, àhəlu ahàr kəlavad : nəbu nəjalaki ahàr ka ndam ga Yezu ya *təcakalavu a kəsa gərgərani bu ni đek.

²⁹ Tamal nìpia maslanja nañ gedebeni e divi ge Melefit ba ni ti kala akada nu gedebeni. Tamal maslanja èjikia ke divi a ti awəru bəruv dal-dal.

³⁰ Tamal niji zlabay kwa ti niji zlabay ke gedebi goro.

³¹ Melefit Bəñ ga Bay geli Yezu, nañ ya ti mis đek tazləbay nañ ga kaŋgay-kaŋgayani ni ti, àsəra ma goro ya nəđəm ni ti ma ge jiri.

³² Ka sarta ya ti nəbu a Damas ni ti maslanja ya Bay Aretas àfiyu nañ ga məgur kəsa nani ni awayay məgəs nu, nahkay àbəhad mis kà magudu ga kəsa ni.

³³ Eslini bəza ga mən geli ni təfəviyu nu a alonğu vu, təfaya nu əna ezewed a dala va gwar a fəlku ga gudu na. Nahkay nətəmfəna kə bay məgur kəsa nana.

12

Pol eji zlabay əna zlam ya ti Yezu əngazli ni

¹ Ku tamal miji zlabay ti zlam masakani nəngu ni, ahər ədəm si niji zlabay ni kwa. Nahkay nəzlapaki ka zlam ya ti Bay geli əngazlu, nipi ni.

² Maslaņa nahañ əbu, nəşərə nañ a, nañ mis ge *Krist. Maslaņa gani nani ti Melefit əzoya nañ agavəla drin afa gana a huđ melefit va. Zlam gani nani əgrakivu ti əgra vi a kru mahar fađ. Cə Melefit əzoru ni nañ nañani, cə əzoru ni nañ nañani do, əngazli zlam, əpi cilin ti nəşər do. Əşər ti si Melefit kwa.

³⁻⁴ İy, maslaņa gani nani Melefit əzoya nañ a drin agavəla a məlañ gayan sulumani va. * Cə Melefit əzoru ni nañ nañani, cə əzoru ni nañ nañani do, əngazli zlam, əpi cilin ti nəşər do. Əşər ti si Melefit kwa. Ka məlañ nani ti maslaņa gani təhia ma ndahañ a. Ma gani nani ya əci ni ti mis hihiriken i əsliki mədəmani do, Melefit əcafəna mis ga mədəmana daya.

⁵ Maslaņa nani ti niji zlabay əna nañ tata, nu nuani ti niji zlabay əna ahər goro do. Nijiki zlabay ti ke gedebi goro ni cilin.

⁶ Ay ku tamal niji zlabay əna ahər goro nəngu ni, zlabay goro ya niji ni ti zlabay ga muru do, adaba

---

* **12:3-4** Məlañ sulumani ge Melefit ti awayay adəmvaba dini sulumani (mənjay Məngahani 2.7 ; Lək 23.43).

ma goro ya nêdêm ni ti ma ge jiri. Ay ti nawayay miji zlabay do, adaba nawayay ti mis têdêm nu gêdakanî àna zlabay goro ya niji ni ba. Nawayay mis têdêm nu gêdakanî ti azuhva tawi goro ya tãbu tipi nagray ni akaba ma goro ya nahi ana tay, tici ni sawan.

⁷ Zlam ge Melefit ya àngazlu sulumani gergari kayani ni ti akal niji zlabay àna tay tata. Ay ti Melefit àvua zlam nahan a, àfuviya a vu va, awayay ti niji zlabay ba. Ere gani nani awer nu akada adak eja mis a ti awer nan ni. Ere gani nani Melefit àvi divi gani ana *Seteni ti mafuviyu, ti niji zlabay ba.

⁸ Nahkay sak mahker nahangala Bay geli a ti mazuaba ere gani nana ya agru daliya na a vu ba.

⁹ Ay ti ahangrufan, àhu ahkado : « Sulum goro ya negruk ni ti esluk, adaba ka ya ti mis nan abu gedebeni ni ti, ere ye ti agray ni dek agray ti àna njeda goro cilin. » Egia nahkay ti namer ana gedebi goro ni, niji zlabay àna nan, adaba ere ye ti nagray ni dek ti nawayay nagray àna njeda ge Krist cilin.

¹⁰ Nahkay nu gedebi ti namer sawan. Ku tamal mis tindivi nu, tafaku ngasa, tegrû daliya gergari kay nangu ni, nesera zlam nday nani ya tegrû ni ti azuhva Krist, nahkay namer vu àna nan. Adaba ka ya ti nu gedebeni ni ti, nãbu àna njeda ge Krist ya àvu ni.

Pol ajalaki ahâr ka ndam ga Yezu ya a Korej ni

¹¹ Ma goro ya nêdêm ni ti ma ga muru. Ay kãfumku ngasa ga mazlapay ma ga muru nahkay ti lekulum gani. Giri-giri ageski kãzlabum nu ti lekulum. Nu ti nisli arana do, ay ndam ya ti

kədfəmum nday ndam *asak ga Yezu gədfákani ni ti ku gəzit day tətam nu do.

12 Ka ya ti nu nəbu afa gekuli ni ti nèbesa daliya gərgərana kay, Melefit day àvua njəda ga magray zlam magray ejep a gərgərana kay. Zlam ya àgravu ni dək ti adafaki nu zal asak ga Yezu efeediŋ efeediŋeni.

13 Ere ye ti nəgri ana ndam ga Yezu ya *təcakalavu a kəsa ndahaŋ bu ni, nəgri ana kəli ndo ni ti məŋ ga mam ? Àbi ! Zlam àbu bəlaŋ ciliŋ nəgri ana kəli ndo. Zlam gani nani ti nihi : nihindifiŋa siŋgu kə kəli ga məjənaki nu a ndo. Tamal goro ya nəgray nahkay ni zlam magudarani ti, mbrəŋumfua !

14 Nihi day nəbu nəslamalavu ga maŋgoni afa gekuli ya mahkər. Eninjəa day enihindifiŋa zlam kə kəli ga məjənaki nu a do. Nawayay ti lekələm lekələmeni, do ni ti nəwayafəŋa zlam kə kəli a do. Taŋgahi elimeni ana bəza ti ata bəŋ gatayani, do ni ti bəza taŋgahi elimeni ana ata bəŋ gatay do.

15 Ku niŋiŋkaba zlam goro a dək, ku niŋiŋ ahər goro goroani ga məjənaki kəli nəŋgu ni àhəlu ahər do, nəmərnu àna naŋ sawaŋ. Nawayay kəli dal-dal emiteni ti, akawayum nu va do azuhva nani aw ?

16 Leli dək məsəra, nihindifiŋa zlam kə kəli a ndo. Ay ti mis ndahaŋ tədfəm nənjəhki ke kəli a sawaŋ.

17 Nənjəhki ke kəli ti ahəmamam ? Ndam ya ti nəsləruru tay afa gekuli ni ti, maslaŋa gatay bəlaŋ ti àgosa kəli a waw ?

18 Nəhi ana Tit mōru afa gekuli, nəslərləŋəru wur ga məŋ geli ya kəsəruma naŋ a lala ni. Tit òru ènjəa afa gekuli a ti àgosafəŋa zlam kə kəli a

waw ? Ngay leli ata Tit ti tawi geli ya magray ni bəlanani, majalay ahər geli day bəlanani ti kəsərüm do waw ?

¹⁹ Kəhumi ana ahər a ma goro ya nəbiki ana kəli ni bu ni dek ti mawayay matamfəna kə kəli a waw ? Aha, nahkay do, adaba leli ndam ge *Krist. Zləbəba goro ni, pakama geli ya məhi ana kəli ni dek ti məhi ana kəli ti kə meleher ge Melefit, adaba mawayay ti kəngətumkivu njəda e divi ge Melefit bu.

²⁰ Nədəm nahkay ti adaba nakoru afa gekəli wudak. Eninjəa, nədi ahər ana kəli kəbum kəgrum zlam ya ti nəwayay kəgrum do ni ti nəwayay do. Tamal nahkay ti zlam ya anəgri ana kəli ni ti lekələm day akawayum do. Zlam ya ti nawayay kəgrum ba ni nday hi : kələgumvu ba, kizirəmvu ba, kəzumum bəruv ba, kəgrumvu solu ba, kındivəmvu ba, kəsumivu ana mis ba, kijəm zlabay ba, akaba kiwisiņəm kabu zlam ba.

²¹ Eninjəa afa gekəli a ti Bay Melefit goro aməbəkü mimili kə meleher gekəli əna tawi gekəli ya kəgrum ni ti nəwayay do. Bi eninjəa afa gekəli a ti nədi ahər ana ndam ya təbu tagudar zlam kekileņa, təmbrəņ magray hala ndo, tagray zlam ge mimili kələvad, təwayay məmbrəņ magudar zlam gatay ni do ni. Tamal nòru nədia ahər ana tay a nahkay ti enitawi azuhva zlam gatay ya tagray ni. Zlam gani nani dek ti nəwayay do simiteni.

13

Pol ahivù ma ana ndam Korej

¹ Nihi ti nawayay naņgoru afa gekəli ya mahkər. Əbu məbəkiani a Wakita ge Melefit bu nahkay hi :

« Təwəlki mis ka zlam wudaka ti ahàr àdəm mis cə ahkay do ni mis mahkər tâgray sedi gani.* »

² Ka ya ti nòru afa gekəli ye cə ni ti nəhiva ana kəli a àndava. Ay nihi nu nəbiyu eslini bi day nəhikaboru ma gani ana ndam ya tågudar zlam ni akaba mis ndahan ni dek keti : ka fat ya ti eninjəa ni ti anatraḅ ndam magudar zlam ni dek, maslaṅa gatay bəlaṅ amatamfua do.

³ Kawayum kəsərum ma goro ya nəhi ana kəli ni ti ma ge *Krist ya ahi ana kəli eḏeḏiṅ eḏeḏiṅeni ni aw ? Nara nəḏəfiki ana kəli, kara kəsərum. Təwi ge Krist ya agray e kidiṅ gekəli bu ni ti təwi ge mis gedebeni do, aḏafaki naṅ àbu ana njəḏa.

⁴ Ka ya ti *tədarfəṅ Krist kà təndal ni ti naṅ gedebeni eḏeḏiṅ, ay nihi ti Melefit àhəṅgaraba naṅ a, naṅ àbu àna sifa. Nahkay ere ye ti agray ni dek ti agray àna njəḏa ge Melefit. Leli ndam *asak gayaṅ ni məbu akaba naṅ akaḏa mis bəlaṅ, leli day ndam gedebi. Ku tamal leli gedebeni nəṅgu ni, eminjəa afa gekəli ka fat gana ti aməḏəfiki ana kəli leli məbu àna sifa ge Krist. Nahkay təwi geli ya amagra y e kidiṅ gekəli bu ni ti amagra y ti àna njəḏa ge Melefit.

⁵ Nəhi ana kəli nahəma, njəhaduma ti kəḏəgəzlum ahàr lala day. Lekələm ti kəbum kəfumki ahàr ke Krist eḏeḏiṅ aw ? Nğay Yezu Krist naṅ bəlaṅani akaba kəli ti kəsərum do waw ? Do ni ti bi kəḏəgəzluma ahàr a, kəsəruma kijaṅkia ke divi a.

⁶ Leli ndam asak eḏeḏiṅ ti nəsəra, akəsərum. Akəsərum ti àna təwi geli ya magray ni ; miṅjikia ke divi a ndo.

---

* 13:1 Mimbiki 19.15.

⁷ Ay ti leli m̀bu mahəŋgali Melefit ana k̀li ti k̀gudarum zlam ba simiteni. Leli m̀jikia ke divi a ndo, ay ŋgay mis t̀d̀m leli mis sulumani ti m̀wayay do ; mawayay k̀gudarum zlam ba ni ti ga nani do. Ere ye ti leli mawayay ni ti, mawayay ti k̀grum zlam sulumani. Ku tamal mis t̀d̀m m̀jikia ke divi a nəŋgu ni, àgray arəŋa do.

⁸ Ǹd̀m nahkay ti adaba leli m̀sliki m̀mbrəŋ t̀wi ge jiri koksah ; magray ti si t̀wi ge jiri kwa.

⁹ Kəla ka ya ti leli gedebeni, lek̀l̀m ti ni njəda-njədani ni ti m̀mrvu. Leli mahəŋgalay Melefit, mawayay ti m̀slamalay manjəhad gek̀li ti k̀gudarum zlam va ba.

¹⁰ Nəbikioru pakama hini ana k̀li ka wakita ka ya ti nu drin drin akaba k̀li nahkay ni ti, adaba nawayay ti k̀mbatumkaba manjəhad gek̀li a. Nahkay eninjəa afa gek̀li a ti anəlagi ana k̀li do. T̀wi goro ya ngray ni dek ti ngray àna njəda ga Bay geli ya àvu ni. Ay njəda gani nani ya àvu ni ti ge mijin k̀li do, ga m̀vi njəda ana k̀li àna nan sawan.

Pol agri sa ana mis

¹¹ Nihi ti bəza ga mmawa goro ni, ma goro àbi kay va bi. Nawayay ti k̀mərvmu, k̀slamalum manjəhad gek̀li, ku way way do e kidin gek̀li bu m̀vi njəda ana maslanə nahan, ma gek̀li m̀rakaboru, k̀njəhaduma àna sulumana. Bay Melefit ti awayay mis, avi manjəhad sulumani ana mis daya ; nahkay tamal k̀grum zlam nday nani dek ti amanjəhad akaba k̀li kəlavad.

¹² Grumvu sa e kidin̄ gekɔli bu lala, akada ga ndam ge Melefit ya tagravu sa ni. Ndam ge Melefit ya ahalay ni dek tægria sa ana kɔli a.

¹³ Sulum ga Bay geli Yezu *Krist m̄lɔbu akaba kɔli dek, Melefit m̄gray ti lekɔlɔm dek k̄awayumvu akada gayan̄ ya awayay mis ni, *M̄suf Njɔlatani m̄gray ti lekɔlɔm dek k̄anjɔhadumkabu àna sulumani.

Ma M_ḥweni Sulumani ge Melefit New Testament in Muyang

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Muyang

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Muyang

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

7fea74f6-4ba4-5a54-a7cf-a6c88fbc1968